

**AİLE ORTAMI VE ÇOCUK YUVASINDA YAŞAYAN İLKOKUL ÇOCUKLARINDAKİ
BARSAK PARAZİTİ PREVALANSININ KARŞILAŞTIRILMASI•**

Behice ERCİ, Arif ÖZEL••

ÖZET

Bu araştırma, aile ortamı ve çocuk yuvasında yaşayan ilkokul çocuklarındaki barsak paraziti prevalansının karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır.

Araştırmaya Erzurum il merkezindeki ilkokullar sosyo ekonomik düzeylerine göre iyi, orta ve düşük olarak sınıflandırılarak bu okullardan basit ras tgele örnekleme yöntemi ile beraber okul seçilmiştir. Bu okulların 4. sınıflarının kurada çıkan şubelerininle Merkez ve Nenehatun çocuk yuvasındaki 4. sınıf öğrencilerinin hepsi örneğe alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ki-kare önemlilik testi kullanılmıştır.

Araştırmaya alınan öğrencilerden % 50.9 nun on yaşında, %65.8 nin erkek, % 70.2 nin ailedeki kişi sayısının 4-7, % 56.2 nin 4-6 kardeş,% 45.6 nin babasının ilkokul mezunu,% 57.8 nin annesinin okuryazar olmadığı,% 33.9 nun babasının büro ve eğitimle ilgili hizmetlerde çalıştığı, % 99. 1 nin annesinin ev hanımı olduğu saptanmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerden % 25.5 de parazit olduğu, sosyo ekonomik düzeyin düşmesine paralel olarak parazit oranının arttığı, en az parazitin ise yuvada yaşayan öğrencilerde bulunduğu saptanmıştır.

- 1993 yılında kabul edilen doktora tezinden bir bölümdür.
- Atatürk Üni. Hemşirelik Yüksekokulu Araştırma Görevlisi (Dr.) Atatürk Ünl. Tıp Fak. Halk Sağlığı Anabilim dalı Başkam (prol)

GİRİŞ VE AMAÇ

Koruma tedbirleri ve temizliğin yetersizliğinin bir göstergesi olan parazit enfeksiyonlar, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde daha yüksek oranda görülmektedir. Çocuk ve erişkinlerin ortak problemi olan parazit enfeksiyonların oranı ve türü bölgenin sosyo ekonomik ve kültürel özelliklerine bağlı olarak değişiklik gösterir.

Yapılan çalışmalar barsak parazitlerinin daha çok gelişmemiş bölgelerde görüldüğünü ortaya koymaktadır. Hindistan'ın Galtorneriş şehirlerinde ilkökul çocukları üzerine yapılan parazitolojik incelemede %61.7, Puerto-Rıco'nun kırsal kesiminde %75, Marula ve Fllpinler'in gecekondü bölgesinde %96. daha gelişmiş olan Arabıstarı'nda %24.4 oranında parazitöz saptanmıştır (1, 2, 5, 7).

İlkökul çocuklarında parazitöz sıklığına yönelik olarak Ergtrı'lı Eskişehir'de yaptığı çalışmada bu oran %66.7, Saygı ve arkadaşlarının Sivas'ta yaptığı çalışmada da %63.1 olarak belirlenmiştir (3, 10). Erzurumdaki ilkokullarda Tuncel'in yaptığı çalışmada %68.9, Tımu r'urı yaptığı çalışmada da %73.1 oranında parazitöz tesbit edilmiştir (11, 12).

Çocuk sağlığına, büyüme ve gelişmesine olumsuz etkileri dikkate alınarak yöremizdeki ilkökul çocuklarındaki parazitöz sıklığını belirlemek, aile ortamı ve yuva çocukları arasındaki farkı ortaya koymak amacı ile bu çalışma yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın evreni Erzurum ili belediyesi sınırları içinde bulunan ilkokullar ve çocuk yuvaları oluşturmaktadır. İlkokullar bulundukları bölgelerin sosyo ekonomik düzeylerine göre Milli Eğitim Müdürlüğüne iyi, orta ve düşük olarak gruplandırıldıktan sonra üç gruptan birer okul basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Sosyo ekonomik düzeyi iyi olan okullardan Evren Paşa, orta olanlardan Osmangazi, düşük olanlardan Maksut Efendi ilkokulu örneğe alınmıştır. Veri toplamada kolaylık sağlayacağı düşünülerek seçilen bu okullardan 4. sınıfların kurada çıkan şubeleriyle merkez ve Nenehatun çocuk yuvalarındaki 4. sınıf öğrencilerinin tümü örneğe dahil edilmiştir. Dört ay süreyle araştırmacı tarafından öğrencilere anket uygulanmış ve gaita numunesi alınmıştır. Gaita numuneleri Atatürk Üniversitesi Araştırma Hastanesi Mikrobiyoloji 1 Laboratuvarında tetkik edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdellik ve ki-kare önemlilik testi kullanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerden % 65.8 nin erkek, % 50.9 nun on yaşında,% 70.2 nin ailedeki kişi sayısının 4-7, % 56.2 nin 4-6 kardeş olduğu ve sosyo ekonomik düzeyin düşmesine paralel olarak kişi ve kardeş sayısının arttu saptanmıştır.

Araştırma kapsamına giren tüm sosyo ekonomik düzeylerdeki öğrencilerin çoğunluğunun (iyi düzeyde % 50, orta düzeyde % 40, düşük düzeyde % 43.3) babalarının ilkököl mezunu olduğu. annelerin ise %57.8 nin okuryazar olmadığı bulunmuştur. Öğrencilerin babalarının çoğunluğunun (% 33.9) büro ve eğitimle ilgili hizmetlerde çalıştığı; bunlardan % 88.5 ntri sosyo ekonomik düzeyi iyi ve orta olan öğrencilerin babalarının çoğunluğunun (% 23.3) ise kalifiye olmayan işçiler olduğu, düzey ayrımı olmaksızın annelerinin % 99.1 nin ev hanımı olduğu bulunmuştur.

Yuvada yaşayan öğrencilerin yüzde 47.5 nin babasını kaybettiği için yuvaya geldiği ve yuvaya geliş yaşının çoğunlukla (% 57.5) yedi ve üstü yaş olduğu saptanmıştır.

Barsak paraziti durumları ve türlerintn okullara ve yuvaya göre dağılımları tablo 1 ve 2 de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Parazit Durumlarının Okullara ve Yuvaya Göre Dağılımı

Okul Adı ve Sosyo- Ekonomik Düzey	Parazit Durumu					
	Var		Yok		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Evren Paşa İlkokulu (iyi)	12	21.	44	78.5	56	100.0
Osmangazi ilkököl (orta)	11	31. ⁵	24	68.5	35	100.0
Maksut Efendi İlkokulu (Düşük)	11	36.	19	63.3	30	100.0
Yuva	7	17.	33	82.5	40	100.0
Toplam	41	25.	120	74.5	161	100.0

$\chi^2 = 14.456$ SD=3 p<0.0

1

Tablo 2. Öğrencilerdeki parazit Türlerinin Dağılımı

Parazit Türü	Sayı	%
Giardia İntestinalis	20	48.7
Hymenolopis Nana	10	24.5
Ascaris lurnbricoides	8	19.5
E.Vermicularis, T.Trichuria, Terita	3	7.3
Toplam	41	100.0

Ayrıca öğrencilerden % 88.2'nin meyve ve sebzeleri yemeden önce yıkadıkları, yüzde 6.8'inde toprak yediği saptanmıştır.

Ailedeki kişi sayısının ve babanın eğitim düzeyinin parazit durumuna olan etkisine bakılmış ve dağılımlar tablo 3 ve 4 de verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Parazit Durumlarının Ailedeki Kişi Sayısına Göre Dağılımı

Kişi Sayısı	Parazit Durumu					
	Var		Yok		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
4-7 kişi	19	22.4	66	77.6	85	100.0
8-11 kişi	14	48.3	15	51.37	29	100.0
12 ve Daha Çok	1	14.3	6	85.7	7	100.0
Toplam	34	28.1	87	71.9	121	100.0

$\chi^2 = 7.9$ (SD=2)

$p < 0.05$

· Yuvada yaşayan öğrencilere aileleriyle ilgili sorular sorulmadığı için tablo 3 ve 4 deki toplamlara yuva öğrencileri dahil edilmemiştir.

Öğrencilerin ellerini hangi durumda daha çok yıkadıkları sorulmuş: % 40.4 nün tuvaletten sonra,% 28 n1n yemekten önce ve sonra, % 31.6 nın herhangi bir nedenle kirlendiği zaman yıkadıkları bulunmuştur.

Tablo 4. Öğrencilerin Parazit Durumlarının Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Parazit Durumu					
	Var		Yok		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
İlkokul Mez. Değil	9	42.8	12	57.2	21	100.0
İlkokul Mezunu	18	32.1	38	67.9	56	100.0
Orta ve Üstü Okul Mez.	7	15.9	37	81.1	44	100.0
Toplam	34	28.1	87	71.9	121	100.0

$\chi^2=6.882$ SD=2 p<0.05

Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin paraziti incelemesinde (Tablo 1) % 25.5 de parazit olduğu ve bu parazitlerden% 48.7 n1 giardia intestinalistri oluşturduğu bulunmuştur (Tablo 2). Parazit varlığının sosyo ekonomik düzeylere göre dağılımı ise: iyi olan okulda parazit tesbit edilen öğrenci oranı yüzde 21.5. orta olan okulda yüzde 31.5, düşük olan okulda yüzde 36. 7 olarak bulunmuştur. Görüldüğü gibi sosyo ekonomik düzeyin düşmesine paralel olarak parazit oranı artmaktadır. Yuvadaki öğrencilerin ise %17.5 de parazit olduğu saptanmıştır.

İstatistiksel değerlendirmeye göre gruplar arasındaki farkın önemli olduğu (p<0.05) ve farkın sosyo ekonomik düzeyi düşük olan gruptan geldiği bilinmiştir.

Daha önce Erzurum'da ilkokul çocuklarında parazit incelemesine ilişkin Tuncel'in yaptığı çalışmada % 68.9, Timur'un yaptığı çalışmada ise % 73.1 oranında parazitoz saptanmıştır (11, 12). Ayrıca ilkokul çocuklarında parazitoz sıklığına yönelik olarak Ergürlü'nün Eskişehir'de yaptığı çalışmada %66. 7, Saygı ve arkadaşlarının Sivas'ta yaptığı çalışmada da yüzde 63. 1 oranında parazitoz tesbit edilmiştir (3, 10).

Yine yapılan çalışmalardan elde edilen bulgulara göre parazit sıklığının sosyo ekonomik düzeyle çok ilişkili olduğu ve düzeyin

yükselmesine paralel olarakta parazitöz oranının düştüğü bulunmuştur (4. 9, 11. 12, 14).

Bizim çalışma sonuçlarımız verdiğimiz çalışma sonuçlarına uymaktadır. Ancak genel parazit bulgumuz (% 25.5) diğer çalışmalardaki ve Erzurum'da daha önceki yıllarda yapılmış çalışma bulgularındaki parazit oranlarından daha düşüktür. Bunun nedeni toplumun bu konuda bilinçlenmesi ve bölgemizde daha önce bu konuda yapılmış olan çalışmalarda parazit saptananların tedavi edilmesi ve öğrencilere bu konuda eğitim verilmesi olabilir.

Çalışma sonuçlarından elde edilen verilere göre parazit bulunan öğrencilerin % 17.5 i yuvada. % 82.5 i aile ortamında yaşamaktadır. Görüldüğü gibi yuvada yaşayan öğrencilerde daha düşüktür.

Paç ve arkadaşlarının Erzurum çocuk yuvalarında (% 50), Usluer ve arkadaşlarının Eskişehir çocuk yuvasında (% 22.9) yaptığı parazit incelemesi çalışmaları sonuçlarında bulunan parazitöz oranlarından. bizim çalışmamızın oranı daha düşüktür (8. 13).

Bunun nedeni daha önce yuvalarında parazit ile ilgili çalışmaların yapılmış olması ve çalışmaların sonucunda yönetici ve öğretmenlerin eğitimlerinin yapılmış. çevre şartlarının daha olumlu hale gelmiş olması olabilir. Çünkü; yapılan çalışmalar parazitlerin

redike edilmesinde eğitim ve çevrenin olumlu hale gelmesinin çok önemli rolü olduğunu göstermiştir (6).

Yaşın, cinsiyetin, kardeş sayısının, annenin eğitim düzeyinin, babanın ricisliğinin, el ve meyve yıkama ve toprak yeme alışkanlığı ile parazit durumu arasında herhangi bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır.

Ailedeki kişi sayısının artmasına paralel olarak parazit bulunan çocuk sayısında artmaktadır (Tablo 3). istatistiksel değerlendirmeye göre gruplar arasındaki fark önemli ($P < 0.05$) bulunmuştur.

Ailesindeki kişi sayısı fazla olan öğrencilerin çoğunluğu sosyo ekonomik düzeyi düşük olan okulda bulunmaktadır, Bu nedenle ailesinde kişi sayısı fazla öğrencilerde parazit oranının yüksek çıkmış olabileceği düşünülebilir.

Babanın eğitim düzeyinin (tablo 4) yükselmesine paralel olarak parazit oranının azaldığı ve istatistiksel olarakta gruplar arasındaki farkın önemli olduğu ($p < 0.05$) bulunmuştur. Babanın eğitim düzeyinin yükselmesi ailenin sosyo ekonomik düzeyin yükselmesine neden olabileceği için babanın eğitim düzeyinin yükselmesine paralel olarak parazit oranının azalmış olabileceği düşünülebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma kapsamına alınan öğrencilerden yüzde 25.5 de parazit olduğu. sosyo ekonomik düzeyin düşmesine paralel olarak parazit oranının arttığı, en az parazitin ise yuvada yaşayan öğrencilerde olduğu bulunmuştur.

Parazit varlığına yaşın, cinsiyetin, kardeş sayısının. annenin eğitim düzeyinin, babanın mesleğinin. el ve meyve yıkama ile toprak yeme alışkanlığının etkisinin olmadığı. ailedeki kişi sayısının ve babanın eğitim düzeyinin etkisinin olduğu usaptanmıştır.

Çocuk yuvası ve okul gibi grup yaşamının sürdürüldüğü yerlerdeki öğrencilere, ebeveynlerine ve yöneticilere hijyen şartlarının düzeltilmesi. el hijyeninin sağlanması. barsak parazitlerinin oluşması ve korunması hakkında eğitim yapılması: periyodik olarak okullarda ve yuvalarda parazit taraması ve anti parazit tedavinin yapılması önerilebilir.

SUMMARY

THE COMPARISON OF THE PRIMARY SCHOOL CHILDRENS IN FAMILI ENVIRONMENT AND ORPHNAGE IN VIEWS OF THE PREVALENCE OF INTESTINAL PARASITES

The study was carried out in order to make clear the prevalence of the primary school children both in family environment and orphnage.

The area of the study included the primary schools and orphages with in the borders of the rninzıpalıty of Erzurum. The primary school 1n city center were classified as advarıtage, normal and disadvantaged 1n order to the soclo economical condltlons of their locality, and one school was randomly chosen from each group. üne branch from lhe 4 th year students of these schools and the central and Nenehatun orphnage 4 th year students were included in the study, Percerıtage and kisquare importance test were utilized 1n the evaluation of the obtaired dala.

Of the student contained in the study group: 50.9 % were aged ten; 65.8 % were male: 29.2 % were the ıırst child of their famılıes; 76.2 % had 4- 7 members in their famılıes; 56.2 % had 4-6 members: 45.4 % had fathers with primary school education; 5738 % had mother totally illiterate; 33.9 % had fathers working in office and educationd insututions; 99. ı % had mothers who were hausewives.

25.5 % of the students included in the study had parasites: the percentage of the parasites increase with the decrease of socio economic level, the children in orphanages had the fewest parasites.

KAYNAKLAR

1. Auer C: Health status of children living in a squatter area of Manila. Philippines. with particular emphasis on Intestinal parasitoses, Southeast Asian J. Trop. Med. Public Health, 21 (2). p: 289-300. 1990.
2. Chhortay GP, Ranjit MR: Effect of drug treatment on the prevalence of intestinal parasites amongst school children in a suburban community in India, J. Med. Res. Jul. 91, p: 266-269, 1990.
3. Ergin S: "İlkokul Dönemi Çocuklarının Okul Sağlığı ve Okul Başarısı Üzerinde Bir İnceleme", Doç. Tezi, Anadolu Ün.l. Tıp Fak. Toplum Hekimliği, Eskişehir, 1990.
4. Gürses N, et al: Intestinal parasites in primary schools of different socioeconomic status and environmental condition, mikrobiyol Bul. 25 (1), p: 57-62, 1991.
5. Hillyer GV, Soler de Galanes M, Lawrence: Prevalence of intestinal parasites in a rural community in northcentral Puerto Rico Bol A Soc. Med. PR Mar. 82 (3). p: 4-111, 1990.
6. Köksal I, et al: The prevalence of intestinal parasites in primary school students in Trabzon and importance of education of parasite patient, Mikrobiyol bul. 26 (2). p: 155-162, 1992.
7. Omar MS. Abu-Zelr HA. Mahfouz AA: Intestinal parasitic infection in schoolchildren of Abha (Asir) Saudi Arabia. Acta Trop (Basell. 48 (3). p: 195-202, 1991.
8. Paç AF ve Ark.: Erzurum 7-12. yaş grubu çocuk yuvasında parazitolojik incelemeler. Atatürk Ün.l. Tıp Bülteni. Cilt: 22. S: 2, s: 259-265, 1990.
9. Sarnıç H, Aksüyek E: Eskişehir Battalgazi ve Yunus İlkokulları öğrencilerinde barsak parazitleri araştırması. Anadolu Tıp Der. VI/2, s: 101-107, 1986.
10. Saygı G. ve Ark: Sivas'da iki ilkokulun öğrencileri arasında bağırsak asialarının dağılımı. Cumhuriyet Üni. Tıp Fak.Der. Cilt: 8. S: 1-2, s: 101-107. 1986.

- 1 I. Timur Y: "Kentsel Kırsal ve Gecekonu Bölgesinde 10-12 Yaş Grubu Çocuklarında Barsak Parazitleri Prevalansı ve Bu Parazitlerin Kan Hemoglobın Düzeyine Etkisi Üzerine Bir Araştırma", Atatürk Ünl. Tıp Fak. Halk Sağlığı Anabilim dalı, Uzmanlık tezi, Erzurum, 1984.
12. Tuncel Ş: 'Tıp Fakültesi Eğitim Sağlık Ocağı Bölgesinde Kent Kır ve Gecekonu İlkokul öğrencilerinde Kopro-Parazitolojik Bir Araştırma". Bilim Uzmanlığı tezi, Atatürk Ünl. Tıp Fak. Toplum Hekimliği, Erzurum, 1982.
13. Usluer G. ve Ark: 5-10 yaş arasındaki yuva ve ilkokul çocuklarında barsak parazitlerinin araştırılması, Anadolu Tıp Der. XIII/1, s: 11-15, 1991.
14. Ünsal A. Kiraz N, Kalyoncu C: Çifteler ilkokul öğrencilerinde barsak parazitleri, Anadolu Tıp Der. XII/2. s: 119-125, 1990.

